

Vyhlásenie o jedinečnej svetovej hodnote

prijaté Rozhodnutím Výboru svetového dedičstva WHC-14/38.COM/8E – Schválenie retrospektívnych definícií jedinečnej svetovej hodnoty

Zmluvný štát: Lokalita	Slovensko: Rezervácia ľudovej architektúry Vlkolíneec
Id. č.	622rev
Dátum zápisu	1993

Stručná syntéza

Osada Vlkolíneec s rozlohou 4,9 ha tvorí miestnu časť mesta Ružomberok. V minulosti sa označovala ako „ulica“ Ružomberka, hoci sa nachádza vo vzdialenosti asi 7 km od mesta, v horskom prostredí severnej časti stredného Slovenska. Ide o pozoruhodne zachovaný typ stredovekého dedinského sídla s drevenou architektúrou horských a podhorských oblastí. Jeho pôdorys, sčasti formovaný kopcovitým terénom pohoria Veľká Fatra, vytvárajú zrubové domy situované na úzkych parcelách so stodolami, senníkmi a ďalšími hospodárskymi objektmi v zadných častiach parcely. Stredom osady tečie potok, ktorého tok usmerňuje drevený žľab. Okolitú krajinu tvoria úzke pásy polí a pasienkov so senníkmi chránené od severu masívom vrchu Sidorovo.

Hoci počiatky osídlenia osady siahajú do 10. storočia, prvé písomné zmienky o ňom pochádzajú až z konca 14. storočia. Pôdorys osady v tomto období je doložený písomnými prameňmi, ktoré v r. 1469 uvádzajú vo Vlkolínci päť ulíc. Väčšina zachovaných objektov sa však datuje do 19. storočia. K týmto patrí 43 takmer neporušených hospodárskych dvorov, ktoré si zachovali množstvo archaických stavebných prvkov, Kostol Navštívenia Panny Márie postavený v r. 1875, zvonica vybudovaná v r. 1770 a budova školy.

Osada Vlkolíneec a jej prírodné okolie tvoria harmonický urbanistický celok charakterizovaný významnou interakciou ľudí a prírody. Vlkolíneec predstavuje v rámci regiónu najlepšie zachovaný a najcelistvejší urbanistický komplex tradičnej ľudovej architektúry pozostávajúci zo zrubových domov a hospodárskych budov, drevenej zvonice a murovaných objektov kostola a školy.

Kritérium (iv): Vlkolíneec je pozoruhodne celistvo zachovaným vidieckym sídlom so zrubovou architektúrou charakteristického stredoeurópskeho typu, ktorý sa hojne vyskytuje v horských oblastiach. Pôdorys sídla ostal prakticky nezmenený a jeho architektonický štýl

bol plne zachovaný. Je najlepšie zachovaným a najcelistvejším súborom svojho typu v celom regióne.

Kritérium (v): Vlkolínec je jedinečným príkladom tradičného stredoeurópskeho vidieckeho sídla so 43 zachovanými obytnými a hospodárskymi objektmi odrážajúcimi množstvo archaických stavebných prvkov, situovaného v krajinnom zázemí tradične obrábaných úzkych pásov polí, ktoré sa stalo zraniteľným v dôsledku zmien životného štýlu.

Integrita

Všetky prvky podstatné pre vyjadrenie jedinečnej svetovej hodnoty sú zahrnuté v rámci hraníc lokality, jej ohraničenie a rozsah sú primerané. Rad domov, ktoré boli zničené požiarom počas II. svetovej vojny, nebol nahradený. Ochranné pásmo, ktoré zahŕňa okolité krajinu polí a pasienkov, zabezpečuje ochranu významných pohľadov na lokalitu a predchádza neprimeranému rozvoju.

Lokalita je zraniteľná voči vplyvom cestovného ruchu, ktorý zasahuje do bežného života miestnych obyvateľov. Charakter sídla bol ovplyvnený nárastom dočasných obyvateľov kupujúcich objekty na rekreačné účely. Zvlášť ohrozené sú hospodárske objekty, z ktorých mnohé nie sú využívané vôbec alebo sú využívané neprimeraným spôsobom.

Autenticita

Vďaka periférnej polohe a izolovanosti zostal zachovaný historický ráz celého sídla s nenarušenou zástavbou drevených zrubových domov. Autenticita formy a dizajnu sa prejavuje v originálnom architektonickom štýle, ktorý sa zachoval prakticky nezmenený. Autenticita funkcie a využitia bola ovplyvnená úpravami interiérov objektov podľa požiadaviek súčasných štandardov bývania.

Zabezpečenie ochrany a manažmentu

Lokalita požíva najvyššiu formu pamiatkovej ochrany, ktorú umožňuje národná legislatíva v zmysle ustanovení zákona č. 49/2002 Z.z. o ochrane pamiatkového fondu. V r. 1977 bol Vlkolínec vyhlásený za pamiatkovú rezerváciu ľudovej architektúry, ktorá čiastočne zamedzuje novej výstavbe. Väčšina objektov v lokalite je chránená ako národné kultúrne pamiatky. Ochrana lokality je posilnená vyhlásením ochranného pásma (320,7 ha) a vďaka situovaniu na území Národného parku Veľká Fatra spadá tiež pod ustanovenia zákona

č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny. Za zachovanie osady a jej okolia zodpovedajú Ministerstvo kultúry SR a Ministerstvo životného prostredia SR.

Všetky plánované zásahy v území podliehajú striktnému posúdeniu projektovej dokumentácie, ktoré vykonáva Krajský pamiatkový úrad Žilina, pracovisko Ružomberok. Zásady pamiatkovej ochrany Pamiatkovej rezervácie ľudovej architektúry Vlkolínec (1981, aktualizácia 1995) definujú prípustné metódy a postupy obnovy, ktoré sa vzťahujú na objekty v rezervácii i v jej ochrannom pásme. Zmena využitia objektov je prípustná iba v prípade, že nedôjde k zmenám ich hmotnej podstaty a musí byť schválená krajským pamiatkovým úradom.

Väčšina objektov v lokalite je v súkromnom vlastníctve. Dôležitými výnimkami je asi 10 objektov vlastnených samosprávou (Mesto Ružomberok) a kostol, ktorý vlastní Rímsko-katolícka cirkev.

Lokalita má zabezpečený pravidelný systém monitoringu, ktorý sleduje a vyhodnocuje zachovanie jej hodnôt a umožňuje prijímať opatrenia na prevenciu potenciálnych ohrození. Riadenie lokality je usmerňované manažment plánom a koordinované Mestom Ružomberok v úzkej spolupráci s Krajským pamiatkovým úradom Žilina, pracovisko Ružomberok. Pre zaistenie účinnej ochrany lokality a zlepšenie verejného povedomia o jej hodnotách schválilo Mesto Ružomberok pre Vlkolínec špecifický štatút.